

AZ AUDIO-VIZUÁLIS LABORATÓRIUM HÁROMÉVES MŰKÖDÉSÉRŐL

RAKONCZAI JÁNOS*

Az elmúlt másfél évtized jelentős változást hozott a nyelvoktatásban is. A hagyományos nyelvoktatási eszközök kelléktárába bevonult a korszerű technika, előbb csak a lemezjátszó és magnetofon, majd a valamennyi szemléltető eszközt összesítő audio-vizuális laboratórium formájában. A hazai módszertan igyekezett lépést tartani a fejlődéssel. A 60-as évek elejétől egyre több oktatási intézményben építettek audio-vizuális laboratóriumot, s az új módszer elméleti folyóirata, az Audio-vizuális Közlemények, 1963 óta jelenik meg.

Karunkon az 1972/73-as tanév hozott fordulatot az idegennyelvi oktatásban: 1972 októberében készült el a korszerű audio-vizuális laboratórium. (1—2) A szakirodalom alapos tanulmányozása és a sokoldalú tapasztalatcsere alapján komplex hasznosítású laboratórium építése látszott célszerűnek, mely az órakereten kívüli foglalkozásra is alkalmas. Szem előtt tartottuk a nem nyelvi tárgyak igényeit is (tesztszerű felmérés, vizsgáztatás).

A laboratórium felépítése óta eltelt három esztendő már megengedi az eredmények értékelését. Úgy tűnik, hogy az új módszer sikeréhez fűzött várakozások megalapozottak voltak. A szakirodalom behatóan foglalkozik a nyelvi laboratóriumok hatékonyságának vizsgálatával. A főbb eredményeket az alábbiakban foglalhatjuk össze:

1. A nyelvi laboratórium visszaállítja a természetes ismeretszerzési sorrendet. A teljes audio-vizualitás esetén a sorrend így alakul: a tárgy képe, az ezzel kapcsolatos hangimpulzus, majd a szókép.

2. A laboratóriumi munka megsokszorozza a beszéd lehetőségét. Húsz fős csoportban hagyományos módszerrel ez mindössze 2—3 perc, a nyelvi laboratóriumban 20—25 perc.

3. A laboratóriumi munka lehetővé teszi a differenciált foglalkozást, egyéni feladatok kijelölését. Ez alkalmas a jobb képességű hallgatók tudásának fejlesztésére.

4. A vetítéssel teremtett valóság-hű szituáció lélektanilag jobban motiválja a beszélgetést, fokozza a hallás utáni megértést, fejleszti az aktív beszédkészséget.

5. A vezérlőasztalról bármikor megvalósítható az egyéni ellenőrzés, a fülkéből a hallgató tetszés szerint konzultálhat a tanárral.

Saját tapasztalatainkból hozzátehetjük még a fentiekhez, hogy a laboratóriumi foglalkozás rendkívül munkáigényes, különösen az oktatás első szakaszában (új jegyzetek írása, az anyag programozása, az audio-orális vagy audio-vizuális gyakorlatok elkészítése, az óra technikai előkészítése, magnók, vetítők, ellenőrzése, illetve

* Idegennyelvi Lektorátus

azok beállítása stb.). A tanár számíthat a hallgatók aktív közreműködésére is. Így karunkon a hallgatók műszaki érdeklődése és alapképzettsége megkönnyíti az áttérést a hagyományos oktatásról a laboratóriumi keretek közötti oktatásra.

Nagyon eredményesnek bizonyult a fonotéka szolgálat megszervezése. A hallgatók bizonyos időpontokban (többnyire délután) szabadon használhatják a nyelvi laboratóriumot programozott nyelvi anyag lehallgatására. A szalagokon megtalálják valamennyi jegyzet módszertani feldolgozását, a teljes gyakorlatrendszer megoldását, ami különösen a fakultatív nyelvoktatásban nagy segítséget nyújt a felkészülésben.

Az audio-vizualitásnál kezdettől fogva a JUGOTON angol és német anyagának beszerzésével gondoskodtunk. Oroszból a program szerint szakszövegolvasás folyik, e téren egyelőre még kellett elégednünk az audio-oralitással, azonban itt is szeretnénk előbbre lépni a vizualitás fokozásával. Ennek azonban még számos akadálya van. Ezek leküzdése az elkövetkező évek feladata. A nyári termelési gyakorlatok során tervbe vettük az üzemlátogatást vezető szakember szakmai ismertetőjének rögzítését. Különösen alkalmasnak tűnnek a külföldi csoportok gyárlátogatásai, amikor a kísérők mintegy keresztmetszetet adják a gyár termelésének. E szövegek oroszra fordítása, majd azok alapján bizonyos alapvető gyártási folyamatok filmrevétele s a megfelelő hanganyaggal való összekapcsolása jelenti majd a teljes vizualitást. E feladat összetettsége mutatja a megvalósítás nehézségét.

Ami a laboratóriumi munka hatásfokát illeti, figyelemre méltó az a tanulmány, melyet az Audio-vizuális Közlemények 1974.1. számában olvashatunk Pásztor Gedeonné tollából. (3) A tudományos alaposágú felmérés szerint a nyelvi laboratóriumban és a tanteremben hagyományos eszközökkel folyó oktatás összevetése 1 éves kísérleti idő után 4 kísérleti és 4 hagyományos módszerrel oktatott csoport között jelentős százalékos értékeket mutatott a kísérleti csoportok javára. Visszaesés csak a helyesírásban mutatkozott, az egyéb készségek terén (kiejtés, intonálás, mondatszerkesztés, új lexikai klisék alkalmazása, nyelvtan, fogalmazási készség képiimpulzus hatására/8—33 százalékos javulást tapasztaltak. Saját vizsgálódásaink megerősítik a fenti eredmények helyességét. Az is kiderült, hogy a mondattan és a fordítástechnika a kurzív szövegolvasás fokán nem igényli a laboratóriumi kereteket.

További tapasztalat az, hogy a gépi berendezés rendkívül bonyolultsága miatt gyakori a meghibásodás, ami az egész laboratóriumi munka hatásfokát lecsökkentheti. Különösen a távirányítással működtethető vetítők meghibásodása érintheti érzékenyen az oktatót. Ezért feltétlenül szükséges technikai munkakörben megfelelő szakember alkalmazása. A technikuskak vagy inkább elektroműszerésznek állandóan kéznél kell lennie, hogy a szükséges javításokat elvégezze. Ha a szakember hiányzik, akkor nem teremthető meg az eredményes oktatáshoz szükséges nyugodt légkör, s a tanárnak gyakran a munka kellős közepén kell módszert változtatnia.

Foglalkoztunk a meglehetősen költséges nyelvi laboratórium szélesebb körű hasznosításával is. Általános vélemény az, hogy szinte valamennyi tárgy szemléltető oktatására alkalmas, különösképpen tesztszerű számonkérésre, vizsgáztatásra. Ha nem is általános még e gyakorlat, öröndetes, hogy évről évre több szaktárgy oktatója kéri el a nyelvi laboratóriumot ilyen célokra. Felvettük a kapcsolatot a TIT-tel is társadalmi nyelvtanfolyamok szervezése céljából, pénzügyi megfontolásokból azonban erre nem került sor.

A módszertani irodalom e foglalkozások egyharmadát javasolja laboratóriumi keretek között. Főiskolánkon ezt az arányt nem tudjuk tartani, mert teremhiány miatt a foglalkozások többségét a nyelvi laboratóriumban tartjuk, s így elkerülhetetlen, hogy az órák alatt gyakran hagyományos nyelvoktatás folyik.

Állami vezetőink részéről gyakran elhangzik az a jogos igény, hogy az elért eredményeinket a hallgatók állami nyelvvizsgájával dokumentáljuk. Az általános és középiskolai nyelvoktatás viszonylag alacsony szintje miatt ez a különben jogos igény ma még, sajnos, a nagy hagyományokkal rendelkező egyetemeken is kegyes óhaj. A 121/1974. OM utasítás végrehajtása után várhatunk csak látványosabb eredményeket, ha élünk a rendeletben jelzett magasabb óraszám (hetenként 3 vagy 4 az állami vezetők döntése szerint) lehetőségével. Hallgatóink között már ma is vannak szép számmal olyanok, akik megpróbálkozhatnának a nyelvvizsgával, de több ok visszatartja őket (főleg a kellő motiváció hiánya, szakmai tárgyokban mutatkozó nehézségeik). Eredményként könyvelhetjük el viszont azt, hogy két végzett hallgatónk nyelvigényes felelős beosztásban dolgozik, egy volt hallgatónkat pedig a Húspári Kutatóintézet műszaki fordítóként alkalmazta.

Arra törekszünk, hogy nyelvi-módszertani műhelyt alakítsunk ki Főiskolánkon, amelyben az élelmiszeripari szakszókincs problematikáját és a műszaki nyelv laboratóriumi keretek között folyó oktatását vizsgáljuk. E munkához az állami vezetés messzemenő támogatását élvezzük, s eredményeink szakmai körökben visszhangra találnak.

IRODALOM

1. *Rakonczai J.*: Nyelvi laboratórium és műszaki nyelvoktatás. Élelmiszeripari Főiskola Szeged, Tudományos Közlemények, 1973. 3. sz.
2. *Zana János*: Audio-vizuális laboratórium. Élelmiszeripari Főiskola Szeged, Tudományos Közlemények, 1973. 3. sz.
3. *Pásztor Gedeonné*: A nyelvi kabinet hatékonysága. Audio-vizuális Közlemények, 1974. 1. sz.

THREE YEARS' ACTIVITY OF THE AUDIO-VISUAL LABORATORY

J. Rakonczai

The results to date are evaluated with regard to the work continued in the language laboratory, built in 1972. The findings are compared with the corresponding data in the methodological literature. The expectations attached to the effectiveness of the new method proved well-founded, although in the concluding stage of the technical language education, where the emphasis is on continuous reading and training in translational techniques, the traditional method is more useful.

ÜBER DAS DREIJÄHRIGE WIRKEN DES AUDIO-VISUALEN LABORATORIUMS

J. Rakonczai

Verfasser gibt eine Bewertung der bisherigen Ergebnisse der in dem 1972 errichteten Sprach-Laboratorium laufenden Arbeit. Es folgt eine Vergleichstellung seiner eigenen Erfahrungen mit den entsprechenden Angaben der methodologischen Literatur. Die an den Erfolg der neuen Methode geknüpften Erwartungen waren begründet, obwohl in der abschließenden Phase des technischen Sprachunterrichts, wo die Betonung auf dem fließenden Lesen und dem Unterricht der Übersetzungstechnik liegt, die traditionelle Methode zweckmäßiger ist.

О ТРЁХЛЕТНЕМ ОПЫТЕ РАБОТЫ В АУДИО-ВИЗУАЛЬНОЙ ЛАБОРАТОРИИ

Я. Ракоңцаи

Автор оценивает результаты работы, проведенной в языковой лаборатории с 1972 г. Собственный опыт сопоставляет с соответствующими данными методологической литературы. Ожидания, связанные с результативностью нового, лабораторного метода, оказались обоснованными, однако в завершающей стадии обучения техническому языку, где основное значение уделяется беглому чтению и овладению техникой перевода, традиционный метод обучения следует признать более целесообразным.